

МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: SWOT-АНАЛІЗ

The section highlights the process of modernizing the system of profile training in Ukraine as part of the overall transformation of the contemporary educational environment. Emphasis is placed on the growing role of senior school profile differentiation in shaping a competitive graduate capable of making conscious professional choices and achieving self-realization in a constantly changing world. The focus is on the need to develop a flexible, adaptive model of profile training that not only considers pupils' individual interests, abilities, and inclinations, but also meets the current demands of the labor market and societal expectations. Within the framework of the study, the main theoretical approaches to the implementation of profile education in Ukraine, developed since the early 2000s, were analyzed. Additionally, practical experience in integrating general secondary and vocational training was summarized. The conducted SWOT analysis revealed the strengths of profile training, in particular, the internal potential of educational institutions to create conditions for building individual educational trajectories for each learner. At the same time, a number of internal constraints were identified that significantly hinder the effective implementation of profile training, including the shortage of qualified personnel, insufficient methodological support, and limited material and technical resources. External challenges, such as socio-economic changes, demographic trends, and security threats, highlight the urgent need for the implementation of flexible educational policies, modernization of management approaches, and the establishment of intersectoral cooperation to maintain the quality and accessibility of profile education.

У розділі висвітлюється процес модернізації системи профільного навчання в Україні як складової частини загальної трансформації сучасного освітнього середовища. Наголошується на зростаючій ролі профілізації старшої школи в контексті формування конкурентоспроможного випускника, здатного до свідомого професійного вибору та подальшої самореалізації в умовах змінного світу. Акцент зроблено на необхідності створення гнучкої, адаптивної моделі профільного навчання, яка не лише враховує індивідуальні інтереси, здібності та нахили учнів, а й відповідає сучасним запитам ринку праці та суспільним очікуванням. У межах дослідження здійснено аналіз основних теоретичних підходів до впровадження профільної освіти, які формувалися в Україні з початку 2000-х років, а також узагальнено практичний досвід інтеграції загальноосвітньої і фахової підготовки. Проведений SWOT-аналіз виявив сильні сторони профільного навчання, зокрема, наявність внутрішнього потенціалу закладів освіти, здатного забезпечити умови для розбудови інди-

відуальної освітньої траєкторії кожного здобувача освіти. Разом із тим проаналізовано низку внутрішніх обмежень, які суттєво ускладнюють ефективну реалізацію профілізації: нестача кваліфікованих кадрів, недостатній методичний супровід, обмежена матеріально-технічна база. Зовнішні виклики, а саме соціально-економічні зміни, демографічні тенденції та безпекові загрози актуалізують потребу у впровадженні гнучкої освітньої політики, модернізації управлінських підходів та налагодженні міжгалузевої взаємодії задля збереження якості та доступності профільної освіти.

В Україні профільне навчання перебуває на етапі активного розвитку та вдосконалення. Відбувається поступова інтеграція загальноосвітньої і фахової підготовки, що проявляється у змісті освітніх програм, орієнтованих на практичну підготовку учнів до професійної діяльності. Освітні заклади розширюють спектр профільних напрямів, все більше залучаючи елементи професійної середньої освіти, яка має власну методологію та специфіку [1]. Українські ліцеї активно впроваджують спеціалізовані освітні програми, що враховують потреби регіонального ринку праці, і розвивають партнерство з міжнародними освітніми установами з метою впровадження ефективних моделей профільної освіти. Водночас важливим чинником є вплив воєнного стану на систему освіти. В умовах сучасних викликів пріоритетними завданнями освітніх закладів стають: мінімізація навчальних втрат, спричинених змінами у форматі навчання та загальним соціальним тлом; індивідуалізація та персоналізація освітнього процесу з урахуванням реальних можливостей і потреб кожного учня; підвищення мотивації здобувачів освіти, зокрема через актуалізацію змісту навчання та створення умов для його прикладного застосування; забезпечення психологічної та соціальної підтримки учнів, вчителів і батьків як невід'ємної складової ефективного навчального середовища [2; 3]. В освітніх закладах реалізуються дві моделі профільного навчання: *предметна (предметно-поглиблена)*, яка передбачає розширене та поглиблене вивчення окремих навчальних дисциплін відповідно до обраного профілю та *професійно орієнтована*, що спрямована на формування фахових компетентностей, необхідних для подальшої професійної діяльності, і передбачає налагодження партнерських зв'язків з підприємствами, установами, закладами фахової передвищої та вищої освіти. Дидактичний потенціал різних типів закладів освіти, зокрема наявні кадрові, матеріально-технічні й організаційні ресурси, значною мірою визначає спрямованість, якість та особливості реалізації профільної середньої освіти. Так, частина закладів демонструє прагнення до системного підходу в організації професійної орієнтації учнівської молоді, інтегруючи діяльність шкільного психолога, запроваджуючи інноваційні підходи (наприклад, інститут кар'єрного освітнього радника), що сприяє усвідомленню вибору учнями профілю навчання та майбутньої професійної траєкторії [4].

Досвід впровадження профільного навчання в старшій школі України показує, що основою для цього процесу є допрофільна підготовка. Науковці наголошують, що успішність профільного навчання багато в чому залежить від підготовки до профільної спеціалізації, оскільки ці два етапи є важливими

складовими одного процесу: самовизначення особистості у виборі напрямку освіти та професійної діяльності. Основною метою допрофільної підготовки є формування готовності учнів до свідомого вибору майбутнього напрямку навчання, а також розвитку вмінь об'єктивно оцінювати свої здібності та навчальні можливості при вивченні різних предметів. Науковці вважають, що розвиток профільної освіти має бути орієнтований на інтеграцію профілізації з профорієнтацією, з урахуванням фундаментальних знань та національного культурно-історичного досвіду [5]. Якість освіти визначається гармонією між природою, суспільством та економікою, що є важливою умовою для сталого розвитку суспільства. Практика засвідчує, що впровадження профільного навчання зумовлюється нагальною потребою забезпечення диференціації та індивідуалізації освітнього процесу, що створює умови для формування ключових компетентностей відповідно до навчальних інтересів, пізнавальних можливостей і майбутніх професійних намірів учнів [6; 7].

Ряд українських дослідників розглядають важливі аспекти, які дозволяють ефективно модернізувати процес навчання в старшій школі, застосовуючи можливості профільного навчання в сучасному середовищі (табл. 1).

Таблиця 1. Аспекти модернізації процесу навчання в старшій школі

Автор	Теза
<i>О. Барановська</i> [8–11]	ефективна реалізація форм організації навчально-виховного процесу в профільній школі можлива за умов: реалізації особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів до навчання; врахування індивідуальних потреб старшокласників та їхнього вибору профілю навчання; використання активних форм навчання, розширення існуючих форм організації навчально-виховного процесу за рахунок зовнішньої диференціації. Основні складові готовності старшокласників до здійснення життєвого вибору: компетентний читач; грамотний користувач в інформаційному просторі; ефективний командний комунікатор; свідомий громадянин України.
<i>О. Губачов</i> [5]	диференціація навчання зумовлює інтенсифікацію допрофільної підготовки і передбачає: організацію навчально-виховного процесу на принципах пізнання і самопізнання індивідуальних ознак особистості учня; формування в учнів потреби розвитку особистості, необхідності соціального та психологічного супроводу, в професійному самовизначенні, знань про зміст профільної та професійної діяльності; впровадження різноманітних форм організації навчання. Дидактичні умови індивідуалізації допрофільної підготовки учнів основної школи: діагностика індивідуальних ознак особистості учнів та забезпечення психолого-педагогічного супроводу її розвитку; формування бази варіативного компонента змісту навчання; курси за індивідуальним вибором; самостійний індивідуальний вибір учнем змісту навчальної діяльності; формування і поетапний розвиток особистісних профільно орієнтованих інтересів учнів; організація навчального процесу як цілісного педагогічного простору для забезпечення максимально повної реалізації індивідуальних рис особистості.

<i>В. Ки- зенко</i> [12]	перехід на профільне навчання можна розглядати як форму радикаль- ної диференціації навчання: створення оптимальних умов для вияв- лення задатків, розвиток інтересів і здібностей кожного здобувача освіти (психолого-педагогічний підхід); найбільш повне розкриття й раціональне використання можливостей кожного члена суспільства (соціальний підхід); створення нової дидактико-мотиваційно- організаційної системи індивідуалізованого навчання здобувачів освіти (педагогічний підхід).
<i>Л. Ли- пова</i> [13]	метою профільного навчання є створення умов для диференціації і максимальної індивідуалізації навчання, забезпечення поглибленого вивчення профільних предметів та ефективної підготовки кожного учня до професійного самовизначен- ня й полегшення його соціалізації після закінчення школи. Метою допрофільної підготовки є формування у дітей готовності робити свідомий вибір подальшого профілю навчання; напрями роботи з допрофільної підготовки: профдіагностика учнів (психологи); проф- консультаційна робота (психологи); робота з батьками (вчителі та психологи); підготовка до вибору профілю в процесі навчання (вчи- телі). Провідним напрямом є постійний моніторинг щодо визначення нахилів та інтересів учнів.
<i>В. Па- ламар- чук</i> [14]	диференціація та індивідуалізація навчання забезпечують творчий розвиток учня, враховуючи його інтелектуальну, емоційно-вольову та дійово-практичну сфери, фізичний і психічний стан; створення альте- рнативних програм та підручників різної складності, зменшення на- повнюваності класів, поділ їх на групи, розгалуженість соціально- психологічної служби в школі, вивчення специфіки обдарованості дітей сприяють формуванню зони вільного розвитку дитини.
<i>А. Са- модрин</i> [15]	особливість профільного навчання полягає в пошуку оптимальної моделі взаємодії між вчителем і учнями, яка ґрунтується на організа- ції індивідуальних профілів учнів і включає формування допрофіль- них класів або навчальних груп, профільних класів та навчальних груп; вплив комплементарного підходу самовизначення особистості як «двопланового», сутністю якого є конкретне визначення майбут- ньої професії, планування подальшого життя та пошук смислу свого існування.
<i>О. Топу- зов, О. Мали- хін, С. Алек- сєєва, Н. Аріс- това</i> [16]	Індикатори аналізу ситуації з профільним навчанням: № 11- наступ- ність допрофільної та фахової освіти (порівняння чисельності учнів на профільному рівні з чисельністю на рівні допрофільної підготовки та після закінчення навчання); № 14 – наявність дієвих угод співпраці зі стейкхолдерами з питань функціонування профілів; створення індивідуального освітнього простору на засадах компетентнісного підходу та персоналізації навчання; сучасні технології навчання (зок- рема smart-навчання, що передбачає інтерактивний освітній простір з використанням світового контенту у вільному доступі).
<i>С. Труб- ачева, П. Зама- скіна</i>	модель проектованої особистості як системне охоплення соціальних та особистісно значущих складових життєвого досвіду, головних сфер духовно-психічного життя дитини, потреб та інтересів; людинотворча (гуманістична) функція освіти, яка передбачає збереження й відтво-

[17]	рення екології людини, її тілесного й духовного здоров'я, особистої свободи, сенсу життя, створення умов для саморозвитку та самореалізації.
------	--

Профільне навчання в старшій школі від початку його впровадження було спрямоване на виконання основного завдання: формування індивідуального навчального маршруту кожного учня, дозволяючи йому спрямовувати зусилля на розвиток професійних уподобань, здібностей, інтересів та знань. Планувалося, що це допоможе старшокласникам концентруватися на розвитку своїх професійних інтересів, здібностей та знань, сформувати майбутні кар'єрні та життєві цілі [18–21]. Аналіз теоретичних напрацювань з питання впровадження профільного навчання з періоду 2000-х років та практичних спроб впровадження інтеграції загальноосвітньої і фахової підготовки дозволив узагальнити основні чинники, які впливають на результат (SWOT-аналіз профільного навчання в закладах загальної середньої освіти), рис. 1).

Рис. 1. SWOT-аналіз профільного навчання в закладах загальної середньої освіти

SWOT-аналіз дозволяє системно оцінити не лише ефективність упровадження профільного навчання, а й виявити резерви розвитку, врахувати ризики та сформувати обґрунтовану стратегію змін.

1. Успішність реалізації впровадження профільного навчання значною мірою зумовлюється низкою *внутрішніх чинників* (*S – Strengths*), що виступають сильними сторонами освітнього середовища. Серед них слід виокремити такі:

- *мотивація до навчання* як один із провідних детермінантів успішного профільного навчання (змістова та структурна організація навчального процесу відповідно до інтересів, нахилів і освітньо-професійних намірів учнів сприяє підвищенню внутрішньої мотивації до пізнавальної діяльності, активізує їхнє ставлення до навчання як до особистісно значущої діяльності);

- *індивідуалізація навчання* в умовах профілізації забезпечує врахування освітніх потреб учня, його рівня навчальної підготовки, індивідуального темпу засвоєння знань, застосування індивідуальних освітніх траєкторій, розширення спектру вибору навчальних курсів створюють умови для самореалізації кожного учня;

- *диференціація навчання* спрямована на створення умов для ефективного засвоєння знань учнями з різними освітніми потребами та потенціалом, яка реалізується в профільній школі через варіативність змісту, обсягу та рівня складності навчального матеріалу, що забезпечує досягнення максимально можливих результатів кожним учнем;

- *варіативність та поглиблене вивчення профільних предметів* є вагомими чинниками реалізації особистісно орієнтованого підходу і реалізується через можливість вибору профілів навчання, спеціалізованих курсів та курсів за вибором (за інтересами);

- *інтерактивність освітнього процесу* створює умови для активної пізнавальної та командної взаємодії, розвитку критичного мислення, наскрізних умінь; у профільному навчанні вона реалізується через впровадження практико орієнтованих методів, командних форм роботи, інноваційних форм і методів роботи, проєктної діяльності;

- *компетентнісна спрямованість змісту освіти* забезпечує формування ключових і предметних компетентностей випускника, необхідних для успішної самореалізації в умовах сучасного суспільства, сприяє застосуванню знань у реальних ситуаціях і розвитку здатності до їхнього перенесення на інші сфери діяльності;

- *професійна спрямованість профільного навчання* виражається у формуванні в учнів уявлення про специфіку обраної професійної галузі, підготовці до подальшої професійної освіти або діяльності (реалізація профільних курсів, участь у професійно орієнтованих проєктах, залучення фахівців-практиків);

- *можливість реалізації міжсекторальної співпраці* розширює межі традиційного освітнього простору завдяки залученню до навчального про-

цесу закладів вищої освіти, бізнес-структур, громадських організацій, що сприяє наближенню змісту освіти до вимог сучасного ринку праці та потреб місцевої громади, підсилює практичну спрямованість навчання.

Таким чином, означені внутрішні чинники утворюють потужний ресурс для впровадження ефективної моделі профільного навчання, орієнтованої на інтереси, можливості та життєві перспективи старшокласників.

2. Попри наявність потенційно сильних сторін, процес впровадження профільного навчання супроводжується низкою *внутрішніх труднощів* (*W – Weaknesses*), які стримують його повноцінну реалізацію. До ключових внутрішніх обмежень належать такі:

- *нерівномірний доступ до якісного профільного навчання в містах і сільській місцевості* є відчутною проблемою протягом останніх десятиліть, що проявляється як дисбаланс у можливостях здобуття профільної освіти між міськими та сільськими школами; у закладах, розташованих у сільській місцевості, часто бракує необхідних ресурсів, педагогічних кадрів і технічного забезпечення для організації повноцінного профільного навчання, що призводить до обмеження вибору профілів і зменшення рівня освітньої рівності серед учнів різних територіальних громад;

- *недостатня підготовка вчителів до впровадження профільного навчання* включає в себе не лише необхідність високої фахової компетентності, а й готовності педагогів до використання нових освітніх технологій, методик диференційованого та компетентнісно орієнтованого навчання; підготовка таких спеціалістів потребує часу та ускладнена в умовах війни;

- *недостатнє матеріально-технічне забезпечення профільного навчання* – обмеження в можливостях забезпечення сучасною технікою, спеціалізованими кабінетами, лабораторіями та програмовим забезпеченням знижують практико орієнтований характер профільного навчання;

- *відсутність уніфікованих методичних підходів*: незважаючи на наявність великої кількості методичних рекомендацій щодо впровадження профільного навчання, спостерігається розбіжність на практиці і велику кількість запитань у вчителів щодо організації навчального процесу в профільній школі (що зумовлено специфікою кожного закладу та регіону);

- *слабка допрофільна підготовка учнів* (ефективна профілізація має ґрунтуватися на належній підготовці учнів у базовій школі до усвідомленого вибору профілю навчання), яка мала здійснюватися плановірно у 8-9 класах, але на практиці здійснювалася дуже нерівномірно в різних закладах; відсутні чіткі механізми допрофільної орієнтації, інформування учнів і батьків, проведення профдіагностики шкільними психологами, перекладання проблеми на вчителя, що призвело до формального або випадкового вибору профілю з подальшою його зміною.

Таким чином, зазначені внутрішні обмеження потребують системного усунення шляхом оновлення освітньої політики, кадрового забезпечення, методичної підтримки та інфраструктурного розвитку, що дозволить ство-

рити сприятливе середовище для повноцінного функціонування профільного навчання.

3. Ефективне впровадження профільного навчання не може відбуватися ізольовано від *зовнішніх умов* (*O – Opportunities*), які формують контекст функціонування закладів загальної середньої освіти. У сучасних соціально-економічних і технологічних реаліях виокремлюється низка чинників зовнішнього середовища, що створюють сприятливі можливості для якісного розвитку профільної освіти. Серед них доцільно назвати наступні:

- *розроблення й впровадження сучасних освітніх стандартів*: національні освітні стандарти нового покоління орієнтують навчальний процес на формування ключових і предметних компетентностей, розвиток критичного мислення, самостійності учня, а також передбачають диференціацію та індивідуалізацію змісту навчання, створюють методологічну та нормативну основу для системного впровадження профілізації в старшій школі, сприяють оновленню навчальних програм і критеріїв оцінювання результатів;

- *розширення партнерств із закладами вищої освіти, роботодавцями, міжнародними організаціями*: співпраця з вищими навчальними закладами забезпечує науково-методичну підтримку профільного навчання, сприяє оновленню змісту освіти відповідно до сучасних вимог ринку праці; встановлення зв'язків з роботодавцями дозволяє орієнтувати профільне навчання на реальні потреби економіки, формувати в учнів практичні навички та професійну мотивацію; участь міжнародних організацій у розвитку шкільної освіти відкриває доступ до інноваційних моделей навчання, програм академічного обміну й підвищення кваліфікації педагогів;

- *інтеграція цифрових технологій та онлайн-платформ у профільне навчання*: цифровізація навчання розширює можливості для реалізації змішаного та дистанційного навчання, забезпечує доступ до якісного навчального контенту незалежно від територіального розташування закладу; використання онлайн-курсів, цифрових лабораторій, інтерактивних платформ дозволяє підвищити мотивацію учнів, індивідуалізувати освітній процес і забезпечити його відповідність сучасним технологічним реаліям;

- *залучення ресурсів грантової підтримки для інноваційних освітніх проєктів*: фінансова підтримка з боку державних, недержавних і міжнародних донорських структур створює сприятливі умови для реалізації інноваційних практик у сфері профільного навчання; гранти дозволяють оновлювати матеріально-технічну базу, впроваджувати нові курси, підвищувати кваліфікацію вчителів, розробляти авторські програми та методики;

- *розвиток регіональних освітніх кластерів* дозволяє об'єднувати ресурси шкіл, професійно-технічних закладів, вишів, бізнесу та громадських організацій для спільного вирішення завдань профільної підготовки, що сприяє ефективному розподілу ресурсів, координації освітньої політики на місцях, створенню локальних моделей профільного навчання з урахуванням потреб регіону.

Таким чином, зовнішні можливості, що постають перед сучасною школою, можуть стати потужним ресурсом розвитку профільного навчання, за умови їх цілеспрямованого використання та інтеграції в освітню політику і практику.

Запровадження профільного навчання в закладах загальної середньої освіти відбувається у складному зовнішньому контексті (Т – Threats), що створює низку ризиків та загроз. Ці чинники, перебуваючи поза прямим контролем освітніх установ, можуть істотно гальмувати реалізацію реформ та знижувати ефективність освітніх перетворень. Основні загрози включають такі:

- *воєнний стан та пов'язані з ним освітні втрати учнів та інші проблеми*: збройна агресія проти України спричинила суттєві фізичні та психологічні травми дітей, батьків та вчителів, викликала дестабілізацію освітнього середовища (руйнування освітніх закладів, інфраструктури, блекаути, зменшення кількості вчителів, часті перерви в навчанні, обмежений доступ до ресурсів, необхідність відновлення ресурсів навчальних закладів, психологічна травматизація учнів і педагогів тощо), що призвело до накопичення освітніх (зокрема навчальних) втрат, зниження мотивації до навчання та ускладнення реалізації освітніх реформ, зокрема профілізації старшої школи;

- *міграційні процеси серед учнів і педагогів*: зовнішня та внутрішня вимушена міграція призводить до зростання кількості учнів, які змінюють заклади освіти, що ускладнює формування сталих профільних груп і послідовної реалізації профільного компонента; спостерігається відтік кваліфікованих педагогічних кадрів за кордон або в інші регіони, що послаблює кадрове забезпечення профільного навчання, особливо у сільських громадах;

- *недостатнє фінансування освітньої галузі*: хронічна нестача фінансових ресурсів, необхідність відновлення руйнувань унеможлиблює системне оновлення матеріально-технічної бази, забезпечення дидактичними засобами, впровадження інноваційних методик та розширення профілів; за умов обмеженого фінансування школи змушені скорочувати варіативну складову навчального плану, що безпосередньо суперечить засадам профільного навчання;

- *перевантаження вчителів новими функціями без відповідної підтримки* відбувається як через форс-мажори в умовах війни, так і через швидке впровадження нових технологій в світі, необхідність цифровізації навчання, що потребує збільшення навантаження на вчителя; ці нові функції не супроводжуються достатньою методичною, психологічною, технологічною та фінансовою підтримкою, що може спричинити професійне вигорання і зниження якості реалізації профільного компонента навчання;

- *нестабільність організації процесу навчання*: постійні зміни у форматах навчання (очне, дистанційне, змішане), локальні обмеження,

пов'язані з безпековою ситуацією, або епідеміологічними ризиками, ускладнюють довгострокове планування та стали реалізацію профільних програм, що особливо критично для дисциплін, які потребують лабораторних занять, практикумів або спеціалізованого обладнання;

- *ризик втрати балансу між загальною середньою і фаховою підготовкою*: у прагненні до професіоналізації освіти існує небезпека надмірної спеціалізації на шкоду загальноосвітній підготовці учнів, що може обмежити загальний кругозір учнів, знизити їхню адаптивність до зміни професійних інтересів у майбутньому та створити загрозу для формування всебічно розвиненої особистості.

Таким чином, вплив зовнішніх загроз вимагає від освітньої системи гнучких управлінських рішень, адаптивної стратегії розвитку профільної освіти та посилення міжгалузевої взаємодії з метою зниження ризиків і збереження якості освітнього процесу.

Взаємозв'язок між можливостями та слабкими сторонами/загрозами профільного навчання показаний за допомогою порівняльної аналітики, яка показує взаємозв'язок між можливостями та слабкими сторонами/загрозами профільного навчання (таблиця 2).

Табл. 2. Порівняльна аналітика: взаємозв'язок між можливостями та слабкими сторонами/загрозами профільного навчання

Слабкі сторони (W)	Можливості (O), що можуть їх компенсувати
Нерівномірний доступ до якісного профільного навчання в містах і селах	- інтеграція цифрових технологій та онлайн-платформ дозволяє вирівнювати доступ до якісного навчального контенту незалежно від географічного розташування; - розвиток регіональних освітніх кластерів сприяє спільному використанню ресурсів між громадами.
Недостатня підготовка вчителів	- розширення партнерств із ЗВО та міжнародними організаціями створює умови для професійного розвитку педагогів; - грантова підтримка може бути спрямована на програми підвищення кваліфікації
Матеріально-технічна недостатність	- залучення грантів та розвиток освітніх кластерів дають змогу оновлювати матеріальну базу; - співпраця з роботодавцями сприяє постачанню обладнання та ресурсів
Відсутність уніфікованих методичних підходів	- розробка сучасних освітніх стандартів створює основу для стандартизації методик і програм; - партнерства з науковими установами забезпечують науково-методичний супровід

Слабка допрофільна підготовка учнів	- нові стандарти можуть передбачати допрофільну підготовку в базовій школі; - цифрові ресурси й онлайн-курси сприяють інформуванню учнів і розвитку профорієнтаційної роботи
Зовнішні загрози (Т)	Можливості (О), що можуть частково нейтралізувати ризики
Воєнний стан, освітні втрати	- онлайн-платформи допомагають підтримувати безперервність навчання; - грантова підтримка сприяє відновленню інфраструктури й організації допомоги учням; - розроблений науково-методичний супровід подолання навчальних втрат учнів початкової та основної школи допоможе визначити рівень втрат учнів профільної школи та мінімізувати їх
Міграція учнів і вчителів	- цифрові технології дозволяють зберегти зв'язок із учнями, незалежно від місця перебування - міжнародні партнери можуть підтримати інтеграцію переселенців в освітнє середовище.
Фінансова нестабільність	- гранти та інвестиційні освітні проекти компенсують бюджетний дефіцит. - Кластери дозволяють ефективніше використовувати наявні ресурси.
Перевантаження вчителів	- співпраця з ЗВО і міжнародними партнерами передбачає створення навчальних матеріалів і платформ для зменшення навантаження.
Нестабільність навчального процесу	- цифровізація дозволяє швидко адаптувати навчання до нових умов (гібридний або дистанційний формат).
Ризик розбалансування загальної та фахової підготовки	- нові освітні стандарти можуть забезпечити гармонійне поєднання загальноосвітньої та професійної складової

Висновок. Проведений SWOT-аналіз засвідчує, що профільне навчання в сучасних умовах має значний внутрішній потенціал розвитку (мотивація учнів, індивідуалізація, компетентнісна спрямованість), але реалізація цього потенціалу значною мірою стримується внутрішніми слабкостями (кадрові, матеріально-технічні, методичні бар'єри) та зовнішніми загрозами, спричиненими соціально-політичною нестабільністю, воєнним станом і обмеженим фінансуванням. Утім, наявні зовнішні можливості, такі, як розвиток цифрових технологій, партнерства з ЗВО та роботодавцями, модернізація освітніх стандартів, міжнародна підтримка створюють умови для компенсації слаб-

ких сторін і пом'якшення зовнішніх загроз. Ефективна інтеграція цих можливостей у стратегії розвитку освітньої системи дозволить забезпечити масове впровадження у 2027 році профільного навчання, підвищити його якість, гнучкість і відповідність викликам сучасності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ляшенко О., Мальований Ю. Профільна середня освіта як об'єкт дидактичних досліджень. *Світ дидактики: дидактики в сучасному світі: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 07-08 листопада 2023 р. / за наук. ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена (академіка) НАПН України О. Топузова, доктора педагогічних наук, професора О. Малихіна. Київ: Видавництво «Людмила», 2024. С. 3–4.*

2. Малихін О. В., Арістова Н. О., Ліпчевська І. Л. Профільна середня освіта: упровадження глобальних трендів у вітчизняній педагогіці. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2024: інтеграційні процеси в освіті у науковому дискурсі: збірник матеріалів VIII Міжнар. наук. конф. (Київ, 30 трав. 2024 р.).* ТЗОВ «Трек-ЛТД», м. Київ, Україна – м. Дрогобич, Україна, С. 207–210.

3. Алексєєнко Т., Петрук О., Барановська О., Ліпчевська І., Павлова Т. *Дидактико-методичний супровід подолання навчальних втрат у базовій середній освіті.* К.: Інститут педагогіки НАПН України, 2024. 52 с.

4. Барановська О. В. Розвиток дидактичної системи профільної середньої освіти України: модель сучасного випускника. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том 12: Виклики та можливості науки та освіти у контексті сучасних трендів [колективна монографія] / [Наукова редакція: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький].* Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2024. С. 14–25.

5. Губачов О. І. Дидактичні умови індивідуалізації допрофільної підготовки учнів основної школи. *Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.09 – теорія навчання.* Інститут педагогіки АПН України, Київ, 2009.

6. *Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти: методичний посібник / О. В. Малихін, Н. О. Арістова, Л. В. Шелестова, В. І. Кизенко, О. П. Кравчук, С. Е. Кравчук, О. В. Чорноус.* Київ: Конві Прінт, 2021. 197 с.

7. *Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі: монографія.* [авт. кол.: В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С. П. Бондар й ін.]; за наук. ред. В. І. Кизенка. Педагогічна думка, 2012. 216 с.

8. Барановська, О. Дидактичні функції шкільного підручника у формуванні читачької компетентності старшокласників як чинник успішної самореалізації в сучасному суспільстві. *Проблеми сучасного підручника*, 2024. 33. С. 6–22. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-6-22>

9. Барановська О. Формування готовності старшокласників до здійснення життєвого вибору. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XVII: Подолання кризових ситуацій у науці та освіті* / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2024. С. 65–68. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XVII: Przewycięzanie sytuacji kryzysowych w nauce i w edukacji* / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Mikołajów: Poswit, 2024. S. 65–68.

10. Барановська О. В. Впровадження сучасних форм організації навчального процесу в умовах профільного навчання. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2008. № 5. С. 44–47.

11. Барановська О. В. Дидактичні підходи до проблеми форм навчання в профільній школі. *Профільне навчання: теорія і практика* / Інститут педагогіки АПН України; Гімназія № 290 м. Києва; наук. ред. Л. А. Липова. К.: ВВП «Компас», 2007. С. 35–45.

12. Кизенко В. І. Теоретико-методологічні засади проєктування змісту варіативного навчання у закладах загальної середньої освіти: дис. ... д-ра. *пед. наук: 13.00.09*. Київ, 2021. 588 с.

13. Липова Л. Теорія і практика здійснення профільного навчання в середній загальноосвітній школі. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2008. №5. С. 32–37.

14. Паламарчук В. Ф. *Першооснови педагогічної інноватики*. К.: Знання України, 2005. Т. 1. 420 с.

15. Самодрин А. П. *Вступ до профільного навчання: Навчальний посібник*. 2-е вид. Кременчук: ПП Щербатих, 2006. 188 с.

16. Топузов О. М., Малихін О. В., Алексєєва С. В., Арістова Н. О. *Індивідуалізація навчання в умовах змішаної форми організації освітнього процесу у профільній старшій школі: методичний посібник*. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 99 с.

17. Трубочева С., Замаскіна П. Проєктування освітнього середовища гімназії з урахуванням особливостей дистанційного навчання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2020. (47). С. 195–198.

18. Профільне навчання: теорія і практика. Інститут педагогіки АПН України; Гімназія № 290 м. Києва [наук. ред. Л. А. Липова]. К.: ВВП «Компас», 2007. 192 с.

19. Baranovska O. The didactic system of profile studies in senior school: the path to self-determination of the individual. *Perspectives of contemporary science: theory and practice. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua»*. Lviv, Ukraine. 2024. Pp. 419–425.

20. Кизенко В. І. Профільне навчання: проблеми впровадження. *Біологія і хімія в школі*. 2008. № 3. С. 42–44.

21. Реформування старшої профільної середньої освіти (академічні ліцеї) (2024). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8MrxvuT22us&list=LL&index=33>